

บทที่ 3

งบกระแสเงินสด

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ทำการศึกษาบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาควรจะ

1. สามารถอธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับงบกระแสเงินสดได้
2. สามารถจำแนกกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเงินสดออกเป็นกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมลงทุน
3. สามารถจัดเตรียมกระดาษทำการและวิธีการบัญชีตัว “ T ” เพื่อทำงบกระแสเงินสดโดยวิธีทางตรงได้
4. สามารถจัดเตรียมกระดาษทำการและวิธีการบัญชีตัว “ T ” เพื่อทำงบกระแสเงินสด โดยวิธีทางอ้อมได้
5. สามารถจัดทำงบกระแสเงินสดตามวิธีทางตรงและทางอ้อมได้

บทที่ 3
งบกระแสเงินสด
STATEMENT OF CASH FLOWS

งบกำไรขาดทุน เป็นงบที่แสดงถึงผลการดำเนินงานของกิจการว่าในรอบระยะเวลาที่ผ่านมากิจการได้ผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิเท่าใด ซึ่งในบางครั้งกิจการได้กำไรสุทธิ แต่การบริหารเงินสดไม่ดียอมก่อให้เกิดการขาดแคลนเงินสดหมุนเวียนได้ ทำให้กิจการประสบความเสียหายอย่างใหญ่หลวง งบกระแสเงินสดเป็นงบที่แสดงถึงแหล่งเงินสดที่ได้มาและแหล่งเงินสดที่ใช้ไป ทำให้กิจการได้รับทราบการได้มาและใช้ไปของเงินสด โดยนำข้อมูลที่ได้นี้ไปวางแผนเกี่ยวกับเงินสดให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่กิจการ งบกระแสเงินสดยังเป็นงบการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้และผู้สนใจทั่วไป ที่ได้รับทราบความเคลื่อนไหวของเงินสดของกิจการนั้น ๆ

กำไรหรือขาดทุนสุทธิ เกิดจากการยึดหลักเกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) รายได้และค่าใช้จ่ายอาจถูกรับรู้ก่อนหรือหลังการรับจ่ายเงินสด รายได้และค่าใช้จ่ายยังเกิดขึ้นจากการประมาณการ การตั้งสมมติฐาน และการปันส่วน เช่น ค่าเสื่อมราคาขึ้นกับการประมาณอายุการใช้งานและมูลค่าซาก ต้นทุนสินค้าที่ขายขึ้นกับการไหลของต้นทุน (FIFO, LIFO) ในขณะที่เงินสดไม่ขึ้นกับการประมาณการ การตั้งข้อสมมติฐาน หรือการปันส่วน งบกระแสเงินสดยังเป็นงบที่แสดงกิจกรรมที่นอกเหนือจากงบกำไรขาดทุน เช่น ซื้ออาคารเป็นเงินสด จำหน่ายหุ้นสามัญ จ่ายเงินปันผล จากหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนและหลักเกณฑ์การจัดทำงบกระแสเงินสดที่ถือหลักเกณฑ์เงินสดในการรับและจ่ายที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดข้อแตกต่างกันขึ้น ดังตัวอย่าง

บริษัท รวมคำแห่ง จำกัด			
งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด			
ขาย	5,000	3,000	เก็บเงินจากลูกค้า
หักค่าใช้จ่าย-			หัก รายจ่าย
ต้นทุนขาย	3,500	2,000	จ่ายชำระแก่ผู้จำหน่าย
เงินเดือน	500	480	จ่ายให้พนักงาน
ค่าเสื่อมราคา	200	-	
อื่น ๆ	100	-	
รวมค่าใช้จ่าย	4,300	2,480	รวมรายจ่าย
กำไรสุทธิ	700	520	เงินสดได้มาจากการดำเนินงาน
		1,000	เงินสดรับจากการจำหน่ายหุ้นกู้
		600	จ่ายเงินปันผล
		1,200	ซื้ออุปกรณ์สำนักงาน
		280	เงินสดลดลงสุทธิ

จากรายการข้างต้น ยอดขายสินค้าในปีนี้ทั้งสิ้น 5,000 บาท แต่เก็บเงินจากลูกค้าได้เพียง 3,000 บาท ยอดขายส่วนที่เหลือ (5,000 - 3,000) อีก 2,000 บาท เป็นยอดขายที่ยังเก็บเงินไม่ได้ทำให้ยอดลูกหนี้ในปีนี้เพิ่มขึ้นอีก 2,000 บาท ยอดต้นทุนขายสินค้าในปีนี้ 3,500 บาท ได้จ่ายชำระแก่ผู้จำหน่าย (สินค้าไปเพียง 2,000 บาท ทำให้ผู้จำหน่ายสินค้าเป็นเจ้าของกิจการเพิ่มขึ้นอีก (3,500 - 2,000) 1,500 บาท สำหรับเงินเดือนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็พิจารณาข้อแตกต่างในทำนองเดียวกัน แต่สำหรับค่าเสื่อมราคานั้นไม่มีการจ่ายเงินสด เพราะค่าเสื่อมราคาเป็นการปันส่วนราคาสินทรัพย์ตามจำนวนเงินที่ซื้อเข้ามา โดยเงินสดที่จ่ายไปในการซื้อสินทรัพย์ถาวรนั้นได้แสดงไว้แล้วในงบกระแสเงินสดในปีที่ได้ทำการซื้อหรือจ่ายเงินสดนั้น ซึ่งรายการซื้อหรือจ่ายเงินสดซื้อสินทรัพย์นี้ไม่ได้แสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน จากรายการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นทำให้มียอดกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 700 บาท แต่ทำให้เงินสดเพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานเพียง 520 บาท

ในงบกระแสเงินสดยังได้แสดงรายการที่ไม่เกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนด้วย จากรายการข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีรายการรับเงินสดจากการจำหน่ายหุ้นกู้ 1,000 บาท จ่ายเงินปันผล 600 บาท และซื้ออุปกรณ์สำนักงานเป็นเงินสด 1,200 บาท ส่งผลให้ยอดเงินสดลดลงสุทธิ 280 บาท

ประโยชน์ของงบกระแสเงินสด

งบกระแสเงินสดเป็นเสมือนหนึ่งงบกระทบยอดเงินสดคงเหลือต้นปีไปหายอดเงินสดคงเหลือปลายปี โดยได้แสดงแหล่งเงินสดได้มาจากแหล่งใดและเนื่องจากอะไรและแสดงแหล่งเงินสดใช้ไปให้กับแหล่งใดและเนื่องจากอะไร ทำให้ผู้ลงทุน ผู้บริหารและผู้ใช้งบการเงินทราบว่าทำไมเงินสดจึงเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากในอดีต ซึ่งจากข้อมูลนี้ทำให้สามารถประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตได้อีกด้วย

ข้อมูลจากงบกระแสเงินสดให้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ทำให้การประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตได้แน่นอนขึ้น
2. แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ การจ่ายเงินปันผล และความจำเป็นในการหาแหล่งเงินสดจากภายนอก
3. แสดงให้เห็นถึงสาเหตุของข้อแตกต่างระหว่างกำไรขาดทุนสุทธิและเงินสดรับ-จ่าย
4. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินทั้งที่เป็นเงินสดและไม่ใช้เงินสดเกี่ยวกับการลงทุนและการเงินในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชี

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด (Cash and Cash Equivalents)

เงินสดเป็นสิ่งที่สามารถชำระภาระผูกพันได้ในทันที รายการเทียบเท่าเงินสดเป็นรายการลงทุนที่มีระยะเวลาดำเนิน และมีความคล่องตัวสูง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

1. ทราบจำนวนเงินที่จะเปลี่ยนแน่นอน
2. ใกล้ถึงวันครบกำหนดจนไม่มีความเสี่ยงใด ๆ อีก

โดยทั่วไปเงินลงทุนที่จะครบกำหนดภายใน 3 เดือน หรือน้อยกว่าจัดเป็นรายการเทียบเท่าเงินสด รายการพันธบัตรรัฐบาลอายุ 10 ปี ปัจจุบันเหลือระยะเวลาอีก 3 เดือน จะครบกำหนดชำระ ถือว่าเป็นรายการเทียบเท่าเงินสด เพราะได้รับทราบจำนวนเงินที่แน่นอนและใกล้ถึงวันครบกำหนด แต่ถ้าพันธบัตรรัฐบาลเหลือระยะเวลาอีก 4 เดือน จะครบกำหนด เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นรายการเทียบเท่าเงินสด หลักทรัพย์หุ้นทุนไม่ถือเป็นรายการเทียบเท่าเงินสด เพราะไม่มีระยะเวลาครบกำหนดและไม่ทราบจำนวนเงินที่แน่นอน

การจัดกลุ่มรายการในงบกระแสเงินสด

เพื่อให้งบกระแสเงินสดมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น จึงได้ทำการจัด กลุ่มรายการออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กิจกรรมดำเนินงาน (Operating Activities)
2. กิจกรรมลงทุน (Investing Activities)
3. กิจกรรมการเงิน (Financing Activities)

กิจกรรมดำเนินงาน

Operating Activities

กิจกรรมการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมหลักของกิจการประกอบด้วย การซื้อ การขายสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน เงินสดได้มาจากการดำเนินงานเป็นแหล่งเงินสดได้มาที่สำคัญเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ยืม จ่ายเงินปันผล และเพื่อการลงทุนโดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายนอกมากนัก

กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการผลิต การซื้อขายสินค้า การให้บริการ และรายการอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดรายได้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน คือ กระแสเงินสดทั้งหลายที่ไม่สามารถจัดเข้ากิจกรรมการลงทุน และกิจกรรมการเงินได้ กระแสเงินสดได้มาจากการดำเนินงานเป็นแหล่งเงินสดได้มาที่สำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เงินกู้ยืม เงินปันผล และเพื่อการลงทุนโดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนมากนัก

กระแสเงินสดได้มาจากกิจกรรมดำเนินงาน

1. เงินสดรับจากการขายสินค้าและบริการ รวมถึงการเก็บเงินจากลูกหนี้ เก็บเงินตามตัวเงินรับที่เกิดจากการขายสินค้าและบริการ ซึ่งลูกหนี้และตัวเงินรับนี้เป็นได้ทั้งลูกหนี้ระยะสั้นและลูกหนี้ระยะยาว

2. เงินสดรับจากดอกเบี้ย

3. เงินสดรับจากเงินปันผล

4. เงินสดรับจากค่าภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม

5. เงินสดรับจากรายรับอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการผลิตการดำเนินงาน เช่น เงินรับล่วงหน้าจากรายได้ค่าเช่า

6. เงินสดรับจากการขายหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ที่ซื้อมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อหากำไร

7. เงินสดรับจากค่าสินไหมทดแทนประกันภัย

8. เงินสดรับจากการชนะคดีความ

9. เงินสดรับจากการกู้ยืมจากเจ้าหนี้การค้า

กระแสเงินสดใช้ไปเนื่องมาจากกิจกรรมดำเนินงาน

1. เงินสดจ่ายจากการซื้อสินค้าหรือบริการ เงินสดจ่ายให้แก่เจ้าหนี้การค้าทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2. เงินสดจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง สวัสดิการ

3. เงินสดจ่ายค่าดอกเบี้ย

4. เงินสดจ่ายค่าภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีอื่น ๆ

5. เงินสดจ่ายจากค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การดำเนินงาน รวมถึง เงินสดจ่ายล่วงหน้าต่าง ๆ

6. เงินสดจ่ายตามสัญญาเช่าการเงิน (Financial Leases)

7. เงินสดจ่ายจากการแพ้คดีความ

8. เงินสดจ่ายซื้อหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดเพื่อที่จะขายในระยะเวลาอันสั้น

9. เงินสดจ่ายค่าปรับ

10. เงินบริจาคการกุศล

ในการพิจารณาว่ากระแสเงินสดใดที่จะจัดเข้ากิจกรรมดำเนินงานนั้นจะเป็นกระแสเงินสดที่เกี่ยวข้องกับรายได้ เช่น ดอกเบี้ยรับ ดอกเบี้ยจ่าย เงินปันผลรับ ภาษีต่าง ๆ รวมตลอดถึงภาษีที่เกี่ยวข้องกัน รายการพิเศษ การยกเลิกส่วนงาน การเปลี่ยนแปลงทางบัญชี การปรับปรุงรายการบัญชีงวดก่อน .

กระแสเงินสดถ้าเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกิจกรรมหลักของกิจการแล้ว ให้จัดเข้าเป็นกิจกรรมดำเนินงาน เช่น ในการซื้อที่ดิน ถ้าวัตถุประสงค์ของการซื้อที่ดินเพื่อมาทำการจัดสรรที่ดินแล้วนำออกขาย เงินสดจ่ายในการซื้อที่ดินถือว่าเป็น เงินสดจ่ายเพื่อกิจกรรมดำเนินงาน

กิจกรรมลงทุน

Investing Activities

กิจกรรมลงทุนเป็นกิจกรรมที่รวมถึงการได้มาและขายไปซึ่งสินทรัพย์ โรงงาน เครื่องจักรและอุปกรณ์ การให้กู้ยืม การรับคืนเงินให้กู้ยืม การซื้อ การขาย หลักทรัพย์หุ้นทุน หลักทรัพย์หนี้สินของกิจการอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการลงทุน

เงินสดได้มาจากกิจกรรมลงทุน

1. เงินสดรับจากการรับคืนเงินให้กู้ยืม
2. เงินสดรับจากการขายหลักทรัพย์หุ้นทุนและหรือหลักทรัพย์หนี้สินของกิจการอื่น
3. เงินสดรับจากการรับคืนเงินจ่ายล่วงหน้าเพื่อลูกค้า
4. เงินสดรับจากการขายที่ดิน อาคาร เครื่องจักร และอุปกรณ์ ทรัพย์สินระยะยาว อื่นๆ

และทรัพย์สินไม่มีตัวตน

เงินสดใช้ไปเนื่องจากกิจกรรมลงทุน

1. เงินสดจ่ายเพื่อซื้อหลักทรัพย์หุ้นทุนและหรือหลักทรัพย์หนี้สินของกิจการอื่นเพื่อการลงทุน
2. เงินสดจ่ายล่วงหน้าเพื่อลูกค้าและเงินให้แก่กิจการอื่น

3. เงินสดจ่ายเพื่อซื้อที่ดิน อาคาร เครื่องจักรและอุปกรณ์ ทรัพย์สินระยะยาวอื่น และทรัพย์สินไม่มีตัวตน

4. เงินสดจ่ายค่าดอกเบี้ยจ่ายทุน (เพิ่มราคาทุนของสินทรัพย์)

5. เงินสดจ่ายเงินดาวน์ เงินล่วงหน้าเพื่อซื้อสินทรัพย์

ข้อแตกต่างระหว่างกิจกรรมลงทุนและกิจการดำเนินงานอยู่ที่ประโยชน์ที่จะได้รับในภายภาคหน้า การซื้อสินค้าจัดเป็น กระแสเงินสดใช้ไปเนื่องจากกิจกรรมดำเนินงานเพราะว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการขายสินค้านั้น คาดว่าจะได้รับภายในระยะเวลาอันสั้น ส่วนการซื้อโรงงานจะให้ประโยชน์ในระยะเวลาอันยาวนาน

กำไรขาดทุนจากการยกเลิกส่วนงาน จากรายการพิเศษโดยปกติจะจัดเข้ากับกิจกรรมการลงทุน เช่น การจำหน่ายหน่วยงานที่ยกเลิกเป็นกระแสเงินสดได้มาจากกิจกรรมการลงทุน

กิจกรรมการเงิน

Financing Activities

กิจกรรมการเงิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การกู้ยืม การจำหน่ายหลักทรัพย์หนี้สิน การจำหน่ายหุ้นทุน และการไถ่ถอนหุ้น

เงินสดได้มาจากกิจกรรมการเงิน

1. เงินสดรับจากการออกหลักทรัพย์หุ้นทุน และหลักทรัพย์หุ้นทุนอื่น
2. เงินสดรับจากการออกพันธบัตร หุ้นกู้ ตัวเงิน
3. เงินสดรับจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน

เงินสดจ่ายเนื่องจากกิจกรรมการเงิน

1. เงินสดจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น
2. เงินสดจ่ายชำระหนี้เงินกู้ยืม ตัวเงิน แก่สถาบันการเงิน
3. เงินสดจ่ายเพื่อไถ่ถอนพันธบัตร หุ้นกู้ หุ้นทุนอื่น
4. เงินสดจ่ายตามสัญญาเช่าลงทุน (capital leases)

เงินตราต่างประเทศ

เงินตราต่างประเทศให้แปลงค่าเป็นเงิน “บาท” หรือเป็นสกุลเงินตราของกิจการโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการของกระแสเงินสด ถ้าเงินตราต่างประเทศคงเหลือ ณ วันต้นงวด (ได้แปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนแล้ว) จะแสดงในงบกระแสเงินสดเพื่อกระทบยอดของเงินตราต่างประเทศคงเหลือ ณ วันปลายงวด (ได้แปลงค่าด้วยอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันปลายงวดแล้ว) จะเกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสดที่เป็นเงินตราต่างประเทศ โดยให้แสดงแยกต่างหาก จากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมการเงิน

ดอกเบี้ยและเงินปันผล

- ดอกเบี้ยจ่าย** อาจจะเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ถ้าพิจารณาว่าเป็นรายการที่มีผลกระทบต่อกำไรหรือขาดทุนสุทธิ หรืออาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมการเงิน เนื่องจาก ถือเป็นต้นทุนของการจัดหาทรัพยากรการเงิน
- ดอกเบี้ยรับ** อาจจะเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ถ้าพิจารณาว่าเป็นรายการที่มีผลกระทบต่อกำไรหรือขาดทุนสุทธิ หรืออาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนเนื่องจากถือเป็น ผลตอบแทนที่ได้รับจากกิจกรรมลงทุน
- เงินปันผลจ่าย** อาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมการเงิน เนื่องจากถือเป็นต้นทุนการจัดหาทรัพยากรการเงิน หรืออาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ถ้าพิจารณาว่าเป็นรายการที่แสดงความสามารถของกิจการที่จ่ายเงินปันผลจากเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน อาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ถ้าพิจารณาว่าเป็นรายการที่มีผลกระทบต่อกำไรหรือขาดทุน
- เงินปันผลรับ** อาจจะเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน เนื่องจากถือเป็นผลตอบแทนจากการลงทุน

รายการที่มีใช้เงินสด

รายการที่ไม่ได้แสดงถึงการได้มาหรือการใช้ไปของกระแสเงินสดให้แสดงต่อ
ท้ายงบกระแสเงินสด หรือแสดงไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ตัวอย่างรายการที่มีใช้เงินสด

- ซื้อทรัพย์สิน อาคาร เครื่องจักรและอุปกรณ์ด้วยการออกพันธบัตร หุ้นกู้ หรือ
ตัวเงินระยะยาว
- ซื้อกิจการอื่นด้วยการออกหุ้นทุน
- การไถ่ถอนพันธบัตร หุ้นกู้ ด้วยการเปลี่ยนสภาพเป็นทุน -หุ้นสามัญ
- การแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ซึ่งกันและกัน
- ทรัพย์สินได้มาโดยการทำสัญญาเช่าการเงิน

แสดงเป็นหมายเหตุประกอบ ตัวอย่าง เช่น

ออกหุ้นสามัญ ราคาตลาดมูลค่า 1,000,000 บาท เพื่อไถ่ถอนหุ้นกู้จำนวน
1,000,000 บาท

ในบางรายการอาจจะมีทั้งรายการเงินสดและรายการที่มีใช้เงินสด รายการที่
เกี่ยวข้องกับเงินสดให้แสดงในงบกระแสเงินสด ส่วนรายการที่มีใช้เงินสดให้แสดงเป็นหมายเหตุ
ประกอบ เช่น ซื้อที่ดิน 10,000,000 บาท โดยจ่ายเป็นเงินสด 3,000,000 บาท อีก 7,000,000
บาท ออกเป็นตัวเงินจ่ายระยะยาว

เงินสดจ่าย 3,000,000 บาท เป็นกระแสเงินสดจ่ายเนื่องจากกิจกรรมลงทุน ที่
เหลือเป็นรายการที่มีใช้เงินสดแสดงเป็นหมายเหตุประกอบดังนี้

ซื้อที่ดินประกอบด้วย

ราคาทุนของที่ดิน	10,000,000 บาท
เงินสดจ่าย	3,000,000 บาท
ออกตัวเงินจ่าย	7,000,000 บาท

จำนวนเงินขั้นต้นและจำนวนเงินสุทธิ

โดยปกติจำนวนเงินที่แสดงในงบกระแสเงินสดเป็นจำนวนเงินขั้นต้น เช่น เงินสดรับจากลูกค้า 20,000,000 บาท หมายความว่า การรับเงินสดจากลูกค้าสำหรับระยะเวลาดังกล่าวซึ่งรับจากลูกค้าหลาย ๆ ราย จำนวนเงินดังกล่าวเป็นจำนวนเงินขั้นต้นที่ได้รับ กิจกรรมได้นำเงินสดไปจ่ายชำระหนี้ 12,000,000 บาท จ่ายค่าใช้จ่าย 5,000,000 บาท รายการดังกล่าวให้นำมาแสดงในงบกระแสเงินสดทั้ง 3 รายการ ห้ามนำรายการทั้งสามหักลบกันเพื่อให้เหลือยอดเงินสดสุทธิ แล้วนำมาแสดงยอดสุทธิดังกล่าว

การวิเคราะห์กระแสเงินสด

กระแสเงินสดแบ่งได้เป็น กระแสเงินสดได้มาและกระแสเงินสดใช้ไป ข้อมูลของเงินสดได้มาและเงินสดใช้ไปสามารถหาได้จากสมุดเงินสด แต่การรวบรวมรายการจากสมุดเงินสดจะต้องใช้เวลามาก ดังนั้น วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของเงินสดสามารถหาได้โดยใช้เวลาน้อยกว่าและวิธีการง่ายกว่า คือ

1. วิธีวิเคราะห์ด้วยบัญชีตัว T (T - Account)
2. วิธีวิเคราะห์ด้วยกระดาษทำการ

1. วิธีวิเคราะห์ด้วยบัญชีตัว T (T - Account)

การวิเคราะห์ด้วยบัญชีตัว T สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 วิธีคือ วิธีทางตรง (The direct method) และวิธีทางอ้อม (The indirect method) ข้อแตกต่างของ 2 วิธีนี้แตกต่างกันเพียงกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ส่วนกิจกรรมลงทุนและกิจกรรมการเงินนั้นเหมือนกันทั้ง 2 วิธี

1.1 วิธีทางตรง (The direct Method)

วิธีทางตรงเป็นวิธีที่แสดงให้เห็นถึงเงินสดรับและเงินสดจ่ายจากกิจกรรมดำเนินงานว่าเกิดขึ้นเนื่องจากอะไร

ตัวอย่าง	ยอดคงเหลือต้นปีมีดังนี้	
	เงินสด	100
	ลูกหนี้	200
	ทุน	300
	รายการระหว่างปีมีดังนี้	
	1. ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ	500 บาท
	2. เก็บเงินจากลูกหนี้	400 บาท
	3. ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ	300 บาท
	4. จ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้	200 บาท

	ยอดคงเหลือปลายปีมีดังนี้	
	เงินสด	300
	ลูกหนี้	300
	เจ้าหนี้	100
	ทุน	300
	กำไรสะสม	200

แสดงให้บัญชีแยกประเภททั้งหมดได้ดังนี้

	เงินสด			ลูกหนี้					
	ยกมา	100	4	200	ยกมา	200	2	400	
2		400	ยกไป	300	1		500	ยกไป	300
		500		500			700		700

ทุน			
ยกไป	300	ยกมา	300
	300		300

ขาย			
5	500	1	500
	500		500

ซื้อ			
3	300	6	300
	300		300

เจ้าหนี้			
4	200	3	300
ยกไป	100		—
	300		300

กำไรขาดทุน			
6	300	5	500
7	200		—
	500		500

กำไรสะสม			
ยกไป	200	7	200
	200		200

แสดงในงบกำไรขาดทุนได้ดังนี้

ขาย	500
หัก ต้นทุนขาย	300
กำไร	200

ขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยบัญชีตัว T

1. นำยอดคงเหลือต้นงวดและปลายงวดนำไปแสดงในบัญชี ดังนี้

เงินสด			
ยกมา	100		
		ยกไป	300

ลูกหนี้			
ยกมา	200		
		ยกไป	300

เจ้าหนี้	
ยกไป	100
	ยกมา -

ทุน	
ยกไป	300
	ยกมา 300

กำไรสะสม	
ยกไป	200

2. นำรายได้และค่าใช้จ่ายมาบันทึกบัญชีได้ดังนี้

เงินสด	
ยกมา	100
	ยกไป 300

เจ้าหนี้	
	ยกมา -
ยกไป	100
	② 300

กำไรสะสม	
ยกไป	200
	ยกมา -

ขาย	
	1 500

ลูกหนี้	
ยกมา	200
①	500
	ยกไป 300

ทุน	
ยกไป	300
	ยกมา 300

ซื้อ	
②	300

3. นำผลต่างของบัญชีต่าง ๆ กระทบเข้าหาเงินสดดังนี้

3.1 ปิดบัญชีรายได้บัญชีค่าใช้จ่าย เข้าบัญชีกำไรขาดทุน

3.2 ปิดบัญชีกำไรขาดทุนเข้าบัญชีกำไรสะสม

3.3 ปรับปรุงรายการที่ไม่เกี่ยวกับเงินสด

3.4 ปิดบัญชีต่าง ๆ ที่เหลือกระทบเข้าหาบัญชีเงินสด

3.5 รวมยอดด้านเดบิตและเครดิตของบัญชีเงินสดต้องเท่ากัน

เงินสด			ลูกหนี้				
ยกมา	100	⑦	200	ยกมา	200	⑥	400
⑥	400	ยกไป	300	①	500	ยกไป	300
	500		500		700		700
เจ้าหนี้			ทุน				
⑦	200	ยกมา	-	ยกไป	300	ยกมา	300
ยกไป	100	②	300		300		300
	300		300				
กำไรสะสม			ซื้อ				
ยกไป	200	⑤	200	②	300	④	300
	200		200		300		300
ขาย			กำไรขาดทุน				
③	500	①	500	④	300	③	500
	500		500	⑤	200		—
					500		500

แสดงในงบกระแสเงินสดได้ดังนี้

เก็บเงินจากลูกหนี้	400
จ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้	200
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น	200

1.2 วิธีทางอ้อม (The Indirect Method)

วิธีทางอ้อมเป็นวิธีที่กระทบยอดกำไรขาดทุนสุทธิไปหากระแสเงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นหรือลดลง โดยเริ่มต้นด้วยยอดกำไรหรือขาดทุนสุทธิปรับปรุงด้วยรายได้และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้รับจ่าย เงินสด เช่น ค่าเสื่อมราคา เป็นรายการที่ไม่ได้จ่ายเงินสด ทำให้กำไรสุทธิตามเกณฑ์เงินสดน้อยลง จึงต้องบวกกลับกำไรสุทธิ

ขั้นตอนการวิเคราะห์

1. นำยอดคงเหลือต้นงวดและปลายงวดไปแสดงในบัญชี
2. ผลต่างของบัญชีต่าง ๆ กระทบไปหาเงินสด

จากตัวอย่างแสดงในบัญชีได้ดังนี้

เงินสด		ลูกหนี้	
ยกมา	100	ยกมา	200
①	200	③	100
②	100	ยกไป	300
	400	300	300
	400		

ทุน		เจ้าหนี้	
ยกไป	300	ยกมา	-
	300	ยกไป	100
		②	100
			100

กำไรสะสม	
ยกไป	200
	200
	①
	200

แสดงในงบกระแสเงินสดได้ดังนี้

กำไรสุทธิ	200
บวก เจ้าหนี้เพิ่มขึ้น	100
	300
หัก ลูกหนี้เพิ่มขึ้น	100
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น	200

2. วิเคราะห์ด้วยกระดาษทำการ

2.1 วิธีทางตรง

ขั้นตอนการวิเคราะห์

1. นำยอดคงเหลือต้นงวดและยอดคงเหลือปลายงวดใส่ช่องต้นงวดและช่องปลายงวด
2. นำยอดรายได้และค่าใช้จ่ายนำใส่ช่องรายการปรับปรุงด้านเดบิตและเครดิตตามประเภทของบัญชี
3. จับคู่รายการของรายได้และค่าใช้จ่าย
4. ปรับปรุงรายการที่มีใช่เงินสด
5. นำผลต่างของบัญชีต่าง ๆ ไปกระทบกับงบกระแสเงินสด
6. กระแสเงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นหรือลดลงกระทบกับบัญชีเงินสด

กระดาษทำการ

รายการ	ต้นปี	รายการปรับปรุง		ปลายปี
		เดบิต	เครดิต	
งบดุล				
เงินสด	100	⑥ 200		300
ลูกหนี้	200	① 500	④ 400	300
เจ้าหนี้	-	⑤ 200	② 300	(100)
ทุน	(300)			(300)
กำไรสะสม	-		③ 200	(200)
กำไรรวม	0			0
งบกำไรขาดทุน				
ขาย			① 500	
ซื้อ		② 300		
กำไรสุทธิ		③ 200		
กระแสเงินสด				
ได้มา				
เก็บเงินจากลูกหนี้		④ 400		
ใช้ไป				
จ่ายชำระหนี้			⑤ 200	
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น			⑥ 200	
		<u>1.800</u>	<u>1.800</u>	

2.2 วิธีทางอ้อม

ขั้นตอนการวิเคราะห์

1. นำยอดคงเหลือต้นงวดและยอดคงเหลือปลายงวดนำใส่ในช่องต้นงวดและช่องปลายงวด
2. จับคู่รายการกับกระแสเงินสด
 - 2.1 กำไรขาดทุนสุทธิคู่กับกระแสเงินสด
 - 2.2 นำผลต่างของบัญชีต่าง ๆ ไปกระทบกับกระแสเงินสด
3. กระแสเงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นหรือลดลงกระทบกับบัญชีเงินสด

กระดาษทำการ

รายการ	ต้นงวด	รายการปรับปรุง		ปลายงวด
		เดบิต	เครดิต	
งบดุล				
เงินสด	100	④ 200		300
ลูกหนี้	200	② 100		300
เจ้าหนี้	-		③ 100	(100)
ทุน	(300)			(300)
กำไรสะสม	-		① 200	(200)
รวม	0			0
กระแสเงินสด				
ได้มา				
กำไรสุทธิ		① 200		
เจ้าหนี้เพิ่มขึ้น		③ 100		
ใช้ไป				
ลูกหนี้เพิ่มขึ้น			② 100	
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น			④ 200	
		600	600	

ตัวอย่าง งบดุลเปรียบเทียบและงบกำไรขาดทุนของบริษัท งามคำแหง จำกัด มีดังนี้

บริษัท งามคำแหง จำกัด

งบดุลเปรียบเทียบ

วันที่ 31 ธันวาคม

(ล้านบาท)

	2537	2536
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสด	40	30
ลูกหนี้	76	80
เงินลงทุนระยะสั้น	160	50
สินค้าคงเหลือ	<u>60</u>	<u>62</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>336</u>	<u>222</u>
ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์		
อาคารและอุปกรณ์	403	328
ค่าเสื่อมราคาสะสม	(90)	(72)
ที่ดิน	67	67
เงินลงทุนในบริษัทย่อย	<u>6</u>	<u>0</u>
รวมที่ดิน อาคาร อุปกรณ์	<u>386</u>	<u>323</u>
รวมสินทรัพย์	<u>722</u>	<u>545</u>
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้	62	56
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	<u>69</u>	<u>62</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>131</u>	<u>118</u>
หนี้สินระยะยาว		
เงินกู้	378	261
ส่วนเกินมูลค่า - หุ้นกู้	<u>3</u>	<u>-</u>
รวมหนี้สินระยะยาว	<u>381</u>	<u>261</u>
รวมหนี้สิน	<u>512</u>	<u>379</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้น		
ทุน - หุ้นสามัญ (มูลค่าหุ้นละ 1 ล้านบาท)	13	12
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	127	122
กำไรสะสม	<u>70</u>	<u>32</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>210</u>	<u>166</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>722</u>	<u>545</u>

บริษัท รามคำแหง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2537

รายได้	(ล้านบาท)	
ขายสินค้า	1,045	
กำไรจากการจำหน่ายอุปกรณ์	<u>6</u>	1,051
ค่าใช้จ่าย		
ต้นทุนขายสินค้า	895	
ค่าเสื่อมราคา	51	
ดอกเบี้ยจ่าย	11	
ค่าใช้จ่ายอื่น	4	
ภาษีเงินได้	<u>27</u>	<u>988</u>
กำไรสุทธิ		<u>63</u>

รายละเอียดเพิ่มเติม

1. ซื้ออุปกรณ์มูลค่า 112.-
2. ขายอุปกรณ์ได้เงิน 10.- ราคาทุน 37.- ค่าเสื่อมราคาสะสม ณ วันขาย 33.-
3. จ่ายภาษีเงินได้ 20.-
4. ซื้อเงินลงทุนระยะสั้น 110.-
5. ซื้อบริษัทย่อยด้วยหุ้นของบริษัท จำนวน 1 ล้านหุ้น มูลค่าหุ้นละ 1.- ราคาตลาดหุ้นละ 6.-
6. ประกาศและจ่ายเงินปันผล 25.-
7. จำหน่ายหุ้นกู้ได้เงิน 120.- มูลค่าหุ้นกู้ 117.-